

ReThink:Tax

Mobiliseren van spaargeld voor productieve investeringen

Strategische denkpistes inzake de fiscaliteit van het privésparen

18 juni 2014

1. Inleiding

De afwachtende houding van de Belgische spaarder als gevolg van de recente financiële crisissen wordt in de hand gewerkt door de huidige structuur van de fiscale stimuli in België. Deze stimuli komen vooral ten goede aan het kortetermijn- en risicoloos sparen.

Als we kijken naar de huidige uitdagingen zoals de hoge overheidsschuld, de kosten voor de vergrijzing en de heropleving van de economie, is een heroriëntering van een deel van het spaargeld naar de lange termijn noodzakelijk om de productieve economie efficiënter te financieren.

Op basis van die vaststelling werd in 2013 op initiatief van Belfius een onafhankelijke denktank opgericht die samengesteld is uit academische experts¹ in verschillende domeinen zoals fiscaliteit en economie, en die ondersteund wordt door strategieconsultant Roland Berger.

Deze denktank heeft ervoor gekozen om zich vooral toe te leggen op het formuleren van een blauwdruk voor een aangepast fiscaal kader voor het individuele sparen (personenbelasting). Deze blauwdruk is erop gericht een zekere oude dag voor de huidige generatie te garanderen en tegelijkertijd ook de welvaart voor de volgende generatie veilig te stellen via een efficiëntere aanwending van de spaarmiddelen met het oog op de financiering van de reële economie.

Het voorstel beoogt een neutrale impact op het budget van de staat te hebben door de huidige fiscale stimuli anders toe te wijzen, in lijn met de hierboven genoemde uitdagingen.

¹ Leden van de denktank: Marc Bourgeois (ULG, hoogleraar fiscaal recht en openbare financiën), Brigitte Chanoine (ICHEC, hoogleraar financiën, rector), Rudi Vander Vennet (Ugent, hoogleraar economie en bankwezen), Henk Vanhulle (Vlerick Business School, docent fiscaliteit)

ReThink:Tax

Dat budgetneutrale karakter moet wel nog worden bevestigd door een oefening waarin de voorgestelde maatregelen nauwkeurig worden gekwantificeerd. In dat opzicht is het belangrijk dat de cijfers die vermeld worden in dit voorstel worden beschouwd als indicatoren waarvan de ijkning nog moet worden bijgesteld om het budgetneutrale karakter te garanderen.

Om diezelfde reden is het overigens van belang de onderstaande maatregelen te zien als een geheel dat in zijn integraliteit moet worden bekeken.

Deze nota omvat de krachtlijnen van voormelde blauwdruk die in een volgende fase verder zal moeten worden uitgewerkt in overleg met de bevoegde overheidsorganen en desgevallend sectorale overlegorganen.

2. Overzicht van de huidige fiscale stimuli op spaargeld

Op dit ogenblik bestaat er een hele **reeks aan fiscale stimuli voor sparen**:

- Fiscale vrijstelling van interest tot EUR 1.900 op gereguleerd spaargeld.
- Verlaagd tarief van 15% roerende voorheffing (RV) op de interest boven de grens van EUR 1.900 op gereguleerd spaargeld (maar dit werd op grond van het gelijkheidsbeginsel in vraag gesteld door het Grondwettelijk Hof in zijn arrest nr. 7/2014 van 23 januari 2014).
- Aftrekbaarheid van premies op het langetermijnsparen in de vorm van groepsverzekeringen of individuele levensverzekeringen, pensioensparen.
- Aftrekbaarheid van interest en kapitaal in het kader van hypothecair krediet voor de gezinswoning of voor een andere dan de eigen woning.
- Verlaagd tarief van 15% RV op de interest van de volkslening (vanaf 2014).

Deze stimuli, die in de loop der jaren werden ingevoerd, zijn vandaag zeer talrijk en de toepassing ervan zet aan tot gedragingen die niet altijd meer in overeenstemming te brengen zijn met de huidige maatschappelijke uitdagingen.

3. Doelstellingen

Ondanks de onmiskenbare voordelen die het huidige systeem in het verleden heeft opgeleverd (België heeft één van de hoogste ratio's van huiseigenaarschap en één van de hoogste spaarquotes in Europa), zijn er een aantal redenen die een hervorming van de spaarfiscaliteit op dit ogenblik noodzakelijk maken, zoals de te hoge nadruk op het kortetermijnsparen via de vrijstelling van roerende voorheffing op het

ReThink:Tax

gereguleerd sparen, het ontwijken van fiscale lasten door het aanhouden van verschillende spaarrekeningen enz.

Daarom is het in de context van een fiscale hervorming belangrijk om de doelstellingen te bekijken die de verschillende actoren willen bereiken via sparen. Die doelstellingen kunnen immers beschouwd worden als evaluatiecriteria voor de fiscale hervormingen.

De actoren streven de volgende specifieke doelen i.v.m. sparen na:

1. Oogpunt van de burgers

- Een degelijk rendement halen, gegeven een bepaald risicoprofiel en een goed evenwicht tussen korte- en langetermijnsparen.
- Beschermd zijn tegen effecten van ziekte, ouderdom, onverwachte tegenslag.
- Zorgen voor een gelijke behandeling van zelfstandigen en werknemers wat betreft de individuele bijdragen aan een pensioenplan.
- Vereenvoudiging en transparantie van de fiscale stimuli.

2. Oogpunt van de ondernemingen

- Toegang hebben tot risicokapitaal om investeringen en groei te ondersteunen.
- Toegang hebben tot kredieten tegen een zo laag mogelijke kostprijs.
- De financiering van investeringen kunnen verzekeren via een aangepast arsenaal aan technieken (kredieten, financiële markten).

3. Oogpunt van de overheid

- De financiering van de overheidsschuld verzekeren.
- Het langetermijnsparen van de burgers bevorderen, in evenwicht met het consumptiegedrag.
- De budgettaire impact van de spaarfiscaliteit beheersen (kost van fiscale stimuli, inkomsten via taksen).
- Een niet-correcte handelswijze van de spaarder vermijden (zoals fiscale ontwijking door het aanhouden van verscheidene spaarrekeningen).
- Zorgen voor coherentie tussen de fiscale stimuli die worden ingevoerd en de gedragingen die deze stimuli willen ondersteunen of teweegbrengen.
- Een minimum aan welvaart garanderen voor alle mensen in de samenleving.
- De stabiliteit van het financiële systeem waarborgen en een goed evenwicht garanderen tussen verzekeraars en banken en tussen grote en kleine instellingen (gelijke behandeling).

4. Oogpunt van de financiële instellingen

ReThink:Tax

- Differentiërende en geïndividualiseerde spaar- en verzekeringsoplossingen op de markt kunnen brengen, aangepast aan de noden van diverse types spaarders.
- De stabiliteit en de kosten van financieringsbronnen optimaliseren.
- Voldoen aan de verstrengde prudentiële normen die door de toezichthouders (ECB, NBB) worden opgelegd.

4. Voorstellen

De denktank stelt een fiscale hervorming voor die de fiscale incentives op privéspaargeld (personenbelasting) vereenvoudigt met het oog op een meer efficiënte aanwending van dat spaargeld.

Daartoe worden de fiscale stimuli ondergebracht in vijf korven die zeer concreet inspelen op behoeften van de belastingplichtige en de maatschappij in haar geheel:

- sparen uit voorzichtigheid (korte termijn)
- productief investeren (lange termijn)
- woonsparen
- pensioensparen
- sparen uit voorzorg (hospitalisatie / afhankelijkheid)

Het is belangrijk op te merken dat enkel de fiscale stimuli veranderen in het voorstel en niet de belastingregels zelf, die dan ook ongewijzigd worden gelaten.

Zoals we vermeld hebben in bovenstaande inleiding, wil dit voorstel budgetneutraal zijn voor de overheid en moet het als een geheel worden gezien.

1. Korf 1 – Sparen uit voorzichtigheid (korte termijn)

Deze korf betreft de nood om over geld op korte termijn te beschikken voor het opvangen van onverwachte moeilijkheden of belangrijke al dan niet geplande uitgaven.

Deze korf stemt overeen met het huidige gereguleerd spaargeld, maar met een fiscale vrijstelling van de interesten beperkt tot maximum EUR 1.000 (i.p.v. thans EUR 1.900).

Ter compensatie van die beperking wordt een fiscaal voordeel verleend aan spaarproducten op langere termijn (≥ 5 jaar) in korf 2, zoals hieronder wordt beschreven.

ReThink:Tax

Deze maatregel komt neer op een bronbelasting voor alle spaarproducten, ook voor spaarboekjes die momenteel fiscaal vrijgesteld zijn ten belope van het maximum van 1.900 EUR.

De vrijstelling kan in dit voorstel enkel worden verkregen door in de belastingaangifte de inkomsten uit de spaarproducten waarvoor men die vrijstelling wenst, aan te geven.

Met die maatregel is het mogelijk:

- De fiscale stimulus te beperken tot het gedeelte van het sparen uit voorzichtigheid (op korte termijn).
- Elke mogelijkheid tot cumul uit te schakelen die verbonden is aan het aanhouden van meerdere spaarrekeningen bij verscheidene financiële instellingen.

2. Korf 2 – Productief Investeren (lange termijn)

Het fiscaal voordeel van deze korf geeft spaarders een aanzienlijke incentive om hun spaargeld zo te beleggen dat het op een meer optimale wijze kan gebruikt worden voor de financiering van de reële economie.

De tweede korf bevat daarom spaarproducten op lange termijn van minstens 5 jaar, zoals termijnrekeningen of kasbons op meer dan 5 jaar, maar ook risicohoudende producten die worden uitgegeven op de primaire markt zoals beleggingsfondsen en beveks en andere gelijkaardige producten waarvan de inkomsten onderworpen zijn aan de roerende voorheffing, in de toekomst eventueel zelfs initiatieven zoals "crowdfunding".

De roerende inkomsten uit de beleggingen in deze korf genieten een fiscale vrijstelling tot 1.000 EUR.

Individuele aandelen en obligaties zitten niet in dit voorstel gelet op hun individuele volatiliteit, waarvoor een actief portefeuillebeheer nodig is. Dergelijk portefeuillebeheer kan indruisen tegen de noodzaak om zijn spaargeld gedurende een langere periode van minstens 5 jaar aan te houden.

De naleving van die houdperiode van minstens 5 jaar zal moeten blijken uit:

- een verbintenis om het product zolang te houden (ook al is de effectieve bezitsperiode nog geen 5 jaar op het ogenblik van de aanvraag voor een vrijstelling) en,
- een verklaring door de belastingplichtige in de fiscale aangifte.

Het niet respecteren van een effectieve houdperiode van minstens 5 jaar voor een bepaalde investering waarvoor de fiscale vrijstelling is gevraagd, leidt tot het belasten van al de cumulatief geïnde inkomsten op deze investering in het jaar waarin het niet respecteren van de voorwaarde zich voordoet.

Het is de rol van de financiële instellingen en de verzekeringsmaatschappijen om oplossingen aan te reiken waarmee op een vernieuwende en constructieve manier kan worden ingespeeld op de voorwaarden inzake het type belegging en de minimale bezitsduur.

Door het bevorderen van sparen op lange termijn wordt een beter evenwicht gecreëerd tussen sparen op korte en lange termijn, maar ook tussen risicodragend en risicoloos spaargeld.

3. Korf 3 – Woning

Deze korf wil de fiscale ondersteuning voor vastgoedbeleggingen beperken tot **investeringen in de eigen woning**².

Enkel de eigen woning komt in aanmerking voor een fiscale stimulus. Die stimulus behoort tot de regionale bevoegdheid.

De andere woningen genieten in dit voorstel niet langer van een fiscaal voordeel op het kapitaal dat geleend werd voor de verwerving ervan, zowel op federaal als op regionaal niveau.

Het voordeel bestaat in een belastingvermindering voor een bedrag van EUR 3.040 (+ EUR 80 vanaf 3 kinderen ten laste) tijdens de eerste 10 jaar van het woonkrediet en EUR 2.280 nadien. Bovendien komen hypothecaire mandaten ook in aanmerking voor een belastingvermindering ter zelfde titel als hypothecaire kredieten.

Dit voorstel is ingegeven door:

- *het streven naar een vereenvoudiging door het vermijden van twee naast elkaar bestaande stelsels op regionaal en federaal niveau.* Het huidige systeem kan immers tot zeer complexe situaties leiden als gevolg van de interconnectiviteit van die twee stelsels volgens de evolutie van de gedragingen van de bevolking op het vlak van het wonen (bijvoorbeeld door verhuizingen waardoor de woning zijn statuut van eigen woning zou verliezen).
- *het streven naar het schrappen van de mogelijkheid een fiscaal voordeel te genieten op een (tweede) woning die niet de eigen woning zou zijn* om de aldus op federaal niveau vrijgemaakte middelen efficiënter aan te wenden.

² Huidige artikels 145/1, 3°; 115 ; 116 ; 526 en volgende WIB/92.

4. Korf 4 – Pensioen

De vierde korf wil mensen aanzetten om het wettelijk pensioen aan te vullen via bijdragen in pensioenoplossingen die voor iedereen toegankelijk zijn.

De korf voorziet twee mogelijkheden voor een aanvulling op het wettelijk pensioen:

a) Pensioensparen (3de pijler)

Nog altijd met het oog op een vereenvoudiging bepleit de denktank een fusie van de belastingverminderingen voor langetermijnsparen³ en voor pensioensparen⁴ tot één enkele vermindering op basis van het huidige systeem van het pensioensparen⁵.

Het bedrag van de premies die recht geven op een belastingvermindering zal stijgen van EUR 950 naar EUR 1.520.

De belastingvermindering voor langetermijnsparen (momenteel tot 2.280 EUR) wordt daarentegen geschrapt.

b) Aanvullend pensioen (2de pijler)

Het voorstel is om aan iedereen toegang te geven tot het opbouwen via individuele premies van een aanvullend pensioen van de 2de pijler via een verzekeringscontract van het type “Vrij Aanvullend Pensioen”.

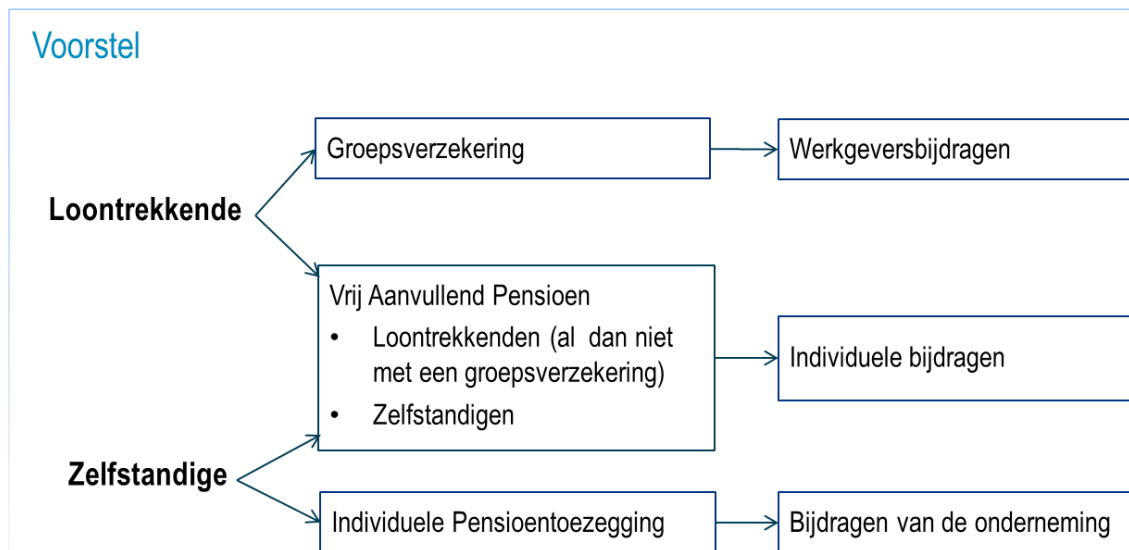
Dit voordeel is vandaag immers effectief beperkt tot zelfstandigen via instrumenten zoals een “Individuele Pensioentoezegging” en “Vrij Aanvullend Pensioen” en tot werknemers die bij hun werkgever een groepsverzekering hebben. Werknemers die werken in een onderneming die geen dergelijk pensioenplan aanbiedt (in de regel KMO) zouden op deze wijze wel van een aanvullende pensioenopbouw kunnen genieten.

³ Huidig artikel 145/1,2° WIB/92

⁴ Huidig artikel 145/1,5° WIB/92

⁵ Huidig artikel 145/1,5° WIB/92

ReThink:Tax

Zowel werknemers als zelfstandigen krijgen een belastingvermindering van 30% voor de premies die betaald worden in het kader van dergelijk vrij aanvullend pensioen. Het maximale bedrag dat als premie kan worden gestort is gelijk aan een bepaald percentage van het bruto belastbaar beroepsinkomen in het betrokken jaar. Er wordt geen enkel fiscaal voordeel toegekend voor de individueel gestorte premies, als en in de mate dat het bedrag van de door de werkgever gestorte premies in het kader van een groepsverzekering of door de onderneming in het kader van een individuele pensioentoezegging dat maximumbedrag overtreft.

ReThink:Tax

Het belastingtarief dat van toepassing is bij de toekenning van het aanvullend pensioen bedraagt 33% tot 10% afhankelijk van de leeftijd van de genierter.

De budgetneutraliteit van dit uitgebreid Vrij Aanvullend Pensioen kan worden bereikt door:

- de hoger vermelde invoering van een maximumbedrag aan individuele premies afhankelijk van het bruto belastbaar beroepsinkomen van het betrokken belastingjaar.
- de wijziging van de huidige 80%-regel om bepaalde ongewenste effecten te vermijden zoals het kunstmatig aandikken van bezoldigingen op het einde van de loopbaan.

5. Korf 5 – Hospitalisatie en afhankelijkheid

Deze korf heeft als doelstelling om de toegang tot hospitalisatieverzekeringen en rusthuizen of thuiszorg te verzekeren voor mensen vanaf 65 jaar. In dat opzicht wordt een vrijstelling van belasting verleend op een eenmalige overdracht vanuit korf 4 (groepsverzekering, individuele levensverzekering, pensioenfonds) na de leeftijd van 60 jaar, op voorwaarde dat hiermee een hospitalisatie- of afhankelijkheidsverzekering wordt gefinancierd.

5. Impact op het algemeen budget

Het uitgangspunt van de voorstellen is budgetneutraliteit. Aangezien de vereiste gegevens niet beschikbaar zijn op een voldoende gedetailleerd niveau om een kwantitatieve uitwerking te maken op macroniveau, geven we hier een kwalitatief overzicht van de impact van elke voorgestelde maatregel. De maximale bedragen van de voorstellen kunnen worden aangepast om budgetneutraliteit te garanderen.

Tabel 1: Kwalitatieve impact van de voorgestelde maatregelen op het federaal budget:

Maximaal fiscaal voordeel beperkt tot EUR 1.000 fiscaal vrijgestelde interesten op het gereguleerde spaargeld, uitschakeling van de mogelijkheid tot cumul van dit voordeel bij meerdere financiële instellingen en introductie van een nieuw voordeel van EUR 1.000 op LT spaarproducten (≥ 5 jaar)	+
Beperken van het fiscaal voordeel tot de eigen woning in de definitie van de financieringswet. Het statuut van eigen woning moet elk fiscaal jaar beoordeeld worden.	+
Uitbreiding van de woonbonus naar hypothecaire mandaten	-
Maximaal fiscaal voordeel van EUR 1.520 op pensioensparen (3 ^e pijler, combinatie van pensioensparen en LT-sparen)	+
Fiscaal voordeel (gebaseerd op 80 %-regel of maximaal X% van het loon) op premies individuele en groepsverzekeringen, inclusief VAPZ	-
Fiscale vrijstelling op eenmalige overdracht vanuit korf 4 naar hospitalisatie- of afhankelijkheidsverzekering	-

6. Conclusie

De doelstelling van het voorgestelde systeem met vijf korven is om te evolueren naar een eenvoudiger en rechtvaardiger systeem voor alle betrokkenen:

- Het brengt meer evenwicht tussen kortetermijn- en langetermijnsparen en zorgt daardoor voor een betere financiering van de economie.
- Het zorgt ervoor dat er een opbouw komt van aanvullende bescherming voor brede lagen van de bevolking in de vorm van langetermijnsparen, pensioensparen en/of hospitalisatieverzekering.
- De impact van al die maatregelen moet budgetneutraal zijn.
- Een aantal inefficiënties uit het verleden worden rechtgetrokken (o.a. de mogelijkheid om spaargeld over verschillende spaarrekeningen te verdelen).

De voorbereiding en uitrol van een dergelijke hervorming moeten met de grootste zorg aangepakt worden, waarbij impactanalyse en communicatie twee sleutelwoorden zijn.